

Teabepäeva nimetus: Elva mesinike seltsingu teabepäev

Koht ja aeg: Pargi tn 34, Elva, 12.08.2018.a.

Lektor: Aleksander Kilk, lektorileping nr PR-15-A.3-2

Kokkuvõtte teemal: Varroalesta erinevad tõrjemeetodid.

Teabepäeva eesmärk oli anda mesinikele ülevaade võimalustest, meetoditest ja vahenditest varrolestade arvukuse jooksvaks hindamiseks mesilasperedes (diagnostika) ning varroalestade tõrje erinevatest võtetest.

Varroatoos koos kaasnevate viirushaigustega on tänapäeva Eesti mesinduse üks kõige suuremaid mesilaste hukkumist põhjustavaid probleeme. Varroalestade arvukuse ja seega riskide jooksev hindamine mesilasperedes läbi mesindushooaja on mesiniku jaoks üks olulisemaid tegevusi, et võimalikke ohte õigeaegselt märgata. Vastavalt varroalestade arvukuse hindamise tulemustele vajalike ja sobivate tõrjevõtete valik ja kasutamine annab mesinikule võimaluse vältida mesilasperede nõrgenemist või hukkumist varroatoosi ja viirushaiguste tõttu.

Varrotoosi seireks ja lestasuse taseme hindamiseks kasutatakse peamiselt järgmisi meetodeid:

- lesehaudme avamine ja lestade arvukuse hindamine (lesehaudme osaline eemaldamine toimib ka varroatõrje ühe meetodina);
- võrkpõhja alt kontrollplaadilt loomulikult surnud varroalestade loendamine ja selle alusel peres olevate varroalestade orienteeruva arvukuse hindamine (meetod on kasutatav eelkõige korpustarude korral, kuid kohaldatav ka lamavtarudes);
- avashaudme piirkonnast kogutud ja võrguga kaetud testnõusse paigutatud noorte mesilaste tuhksuhkruga ülepuistamine ning seejärel mesilastelt tuhksuhkrusse pudenenud varroalestade arvukuse loendamine ja hindamine;
- noortelt mesilastelt varroalestade mahapesemine kas piirituselahuse või mõne teise tugevatoimelise vedeliku abil ja pudenenud varroalestade arvukuse loendamine ning lestasuse taseme hindamine.

Teabepäevast osavõtjatele demonstreeriti praktiliselt võrkpõhja ja tuhksuhkru meetodi kasutamist, samuti lestade mahapesemiseks mesilastelt kasutatavat Veto-Pharma seadet Varroa Easy Check.

Varroalestade tõrjeks kasutatakse peamiselt kas sünteetilistel preparaatidel põhinevaid ravimeid, orgaanilisi happeid (sipelg- ja oblikhapet), looduslikel õlidel põhinevaid preparaate või erinevaid tehnilisi lahendusi (näiteks sügisel mesilaspere töötlemine termokambris). Eestis on kasutamiseks registreeritud sünteetilistel püretroididel põhinevad Apistan ja Bayvarol, kuid eriti Apistani puhul on varroalestadel täheldatud ravimiresistentsust ja tõrje efektiivsus on madal. Lisaks kasutavad mõnedki mesinikud teistes riikides, sealhulgas Venemaal toodetud varroalestade tõrjevahendeid, mille toimeaine ja efektiivsus on sageli teadmata. Igasuguse varroatõrje meetodi efektiivsuse hindamiseks tuleks kasutada tarukorpuste või pesaruumi alla võrkpõhjasid, loendades ja hinnates tõrje mõjul langevate surnud lestade arvukust.

Teabepäeval tutvustati Taanis kasutatavat neljasammulist varroalestade tõrje tegevuskava läbi hooaja. Kevadel alustavad mesinikud lesehaudme osalise väljalõikamisega, kasutades sageli spetsiaalseid 2- või 3-avaga ehitusraame. Suvel meevõtmise järel tehakse varroalestade tõrjet kas sipelghappe kiire või aeglase aurustamise meetodil, vahelduseks ka tümooliga. Järgneb oblikhappe 3,2% vesisuhkrulahuse tilgutamine kärjetänavas olevatele mesilastele kahel korral – oktoobris ja novembris-detsembris. Selline kahekordne tõrje oblikhappe vesisuhkrulahusega on võetud kasutusele põhjusel, et Taani pehme kliima tõttu võib paljudes mesilasperedes haue esineda läbi kogu talve. Seega haudmevabat aega, mis oleks optimaalne

oblikhappe vesi-suhkrulahuse tilgutamiseks, ei tekigi ja piisava tõrjeefekti saavutamiseks tehaksegi kahekordne tilgutamine.

Eesti tingimustes saab soovitada kevad-suvist lesehaudme osalist väljalõikamist, juuli lõpus või augusti alguses meevõtu järel tõrjet kas sipelghappes, tümooliga (näiteks Apiguard-preparaadiga) või raviribadega ning oktoobris või novembris pärast haudmeperioodi lõppu oblikhappe 3,2% vesi-suhkrulahuse tilgutamist kärjetänavas mesilastele. Viimasel juhul tuleb üledoseerimist vältida, kasutades vastavalt eesti kärgede korral 5 ml lahust kärjetänavas mesilaste kohta ja langstroth- või farrar-kärgede korral 4 ml kärjetänavas kohta. Mesindushooaja erinevatel perioodidel, kuid eelistatult alates augustikuust on vahelduva eduga kasutatud ka kärjetänavas mesilastele tilgutamiseks Bee-Vital Hive-Clean nime kandvat naturaalsel looduslikel komponentidel põhinevat preparaati.

Haudmevabade mesilasperede korral (näiteks sülemid) saab suvel varroalestade tõrjeks edukalt kasutada ka mesilaste ülepiserdamist 2,0% oblikhappe vesilahusega. See on küll töömahukas, kuid üsna efektiivne meetod. Üheks võimaluseks tootmisperedes sellise olukorra tekitamiseks, kus peres puudub kaanetatud haue ja seega varroalestade peitumisvõimalus haudmekannudesse, on kärjeisolaatori kasutamine ema sulgemiseks ja kontrollitud munemiseks. Vähest avashauet saab kaanetamise eel kasutada püüniskärgedeks, et kaanetatud haudmekärgede koorumisel väljuvad varroalestad kinni püüda. Sellises kaanetatud haudmeta peres saab vajadusel lestatõrjet teha ka kesksuvel oblikhappe 2,0% vesilahusega mesilaste ülepiserdamise meetodil.

Eestis on varroatõrjes laialdaselt kasutusel erinevad oblikhappe gaasistamise-sublimeerimise seadmed, nagu näiteks Varrox, Varrojet, Varromor, mida teabepäeval osavõtjatele mesinikele demonstreeriti. Need seadmed põhinevad oblikhappe dihüdraadi kristalse pulbri kuumutamisel kas elektrilise küttekeha või gaasipõleti leegi abil temperatuurini ca' 180°C ning sealjuures tekkiva gaasi ja oblikhappe sublimaadi suunamisel taru pesaruumi. Kuna oblikhappe gaas-subliimaat on ohtlik inimesele sissehingamisel, siis tuleb kindlasti kasutada pool-maski happekindlate filtritega, mida ka osalejatele tutvustati. Oblikhappe kuumutamise meetodit kasutatakse tavaliselt alates augustikuust, seega pärast meevõtmist ja talvitumiseks valmistumisel. Kaanetatud haudme olemasolul korraldatakse sellist tõrjet iga nädala järel, et ka vahepeal haudmest koorunud uusi varroalestasid mõjutada. On tähele pandud, et oblikhappe gaasistamine-sublimeerimine võib häirida avashaudme arengut ja võib esineda haudmekahjustusi.

Teabepäeval tutvustati ja demonstreeriti ka praktiliselt Tšehhi Vabariigi teadlaste poolt väljatöötatud Varrojet-seadet amitraasi kasutamiseks varroalestade tõrjel. Amitraasi lahuse tilkadega paber süüdatakse ja hõõguvast paberist eralduv suits suunatakse seadme ventilaatori abil tarru. Seadme kasutamine on lihtne ja ajakulu perede töötlemiseks on suhteliselt väike. Samas on varroalestade tõrjeefekt hea, eriti haudmevabal ajal.

Üldise informatsiooni levitamise mõttes tutvustati veel termokambri kasutamise võimalusi varroalestade tõrjeks haudmevabal ajal ja vastavaid üksikuid kogemusi Eesti tingimustes. Viimastel aastatel on selliseid termokambri süsteeme välja töötatud ja ka toodetud Venemaal. Osavõtjatele tutvustati veel ka erinevaid Venemaal, Bulgaarias ja Prantsusmaal toodetud varroatoositõrje preparaate ja nende kasutamise iseärasusi. Lõpuks pühenduti küsimustele-vastustele ja arutelule. Tagasiside mõttes hindasid osavõtjad teabepäeval kuulnud ja nähtut huvitavaks ja kasulikuks teabeks, et seda praktilises kasutamises nende endi mesilates tarvitada.